

Bu eserin;
kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve
elektronik ortamda kullanıma sunulması
İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle
İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)
tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No : İSTKA/2012/BİL/233
Destek Programı : Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen : İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı : Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin
Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve
Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş : İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi : Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri : Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı
İSTANBUL – Beyoğlu

785

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
KUTUPHANESİ

989
مكتبة دار محمد وصفي أحمد

رحلة ابن المعاذ الى الحجاز

سنة ١٩١٠
١٣٢٨

مؤلفي ابو عبد الرحمن الحاج عبدالله بن محمد عارف
ابن الشيخ معاذ الاوري.

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

ЭЛЕКТРО-ПАРОВАЯ ЛИН. ФИТОГРАФИ
Товарищества «КАРИМОВЪ» «МУСИНОВЪ» и КО
Оренбургъ.
1913

رحلة ابن المعاذ الى الحجاز

سنة ١٩١٠
١٣٢٨

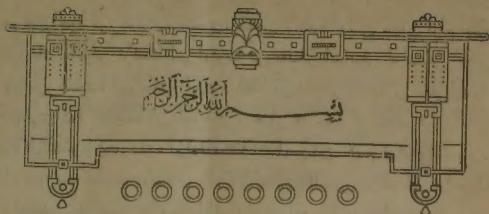

مؤلفی ابو عبدالرحمن الحاج عبدالله بن محمد عارف
بن الشيخ معاذ الوري

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

0/785

«كريموف، حسينوف وشركاس» نك مطبعهسى
اورنبورغ - ١٩١٣.

الحمد لله الذي هدى الناس الى العجاز والصلوة على سيدنا محمد
سيد اهل العجاز وعلى آله واصحابه الذين يعملون بالقرآن المتصف
بالاعجاز. اما بعد

بن فقيرگه حق تبارك و تكبرك احسان بلانهايمسى سابه سنده سفر العجاز
نصيب اولوب ۱۳۲۸ سنهده شوال ذك ۱۹ نده ۱۹۱۰ سنه اوكتابر نك
اوننده يكشنبه كون، اهل اولادام واجبابلرم ايل و داعلا شوب حج
سفر يكي تيم ايدمرك يوز فرق چاقم مسافده اولان آقنوبه شهرينه
آت ايلان يورپ كيتك. آديساده حاجيلرغه بر نوعى طار چلق
اولكفندن چوغونكه ايل سيواستويلاغه ديوب بيليت آلق؛ بولداشلرمز
فيض خان محمدم ابن محمد صفا و فتح الله فارى ابن فضلى و عباد الله
توفيقارى نام ذانلر ايدلر. ۱۷ نهى اوكتابرده سيواستويلايه بولدى .
جدة مباركه كه كېتهك آديسا نام پراخود حاضر اولكفندن بريوز اون
آلقى صومعه (*) نهى فلاصقه بيليت آلوب اورنلاشدى؛ نهى فلاص
بواسى ۷۱ صوم اولوب فولنده شهادت نامهسى اولان شاكرلرگه ۴۱
صوم چماسنك ايدى. تركيه قونصولينه اوزم باروب بيليقلرمز قېد

(*) رامت يورليك استيان پارمى اولان عزم ذانلر ۳ نهى كلاص موقعده
بلنكه بر نهى موقعلرده يورليكك تيوشمز. چوككه مختلرى كيم اولوب قرائتين
وقتلىرىده زور فافدهلرى بارم. تيسر يولده شوقله اشلمك فافدهن خالى دكلر.

ناشرى.

كمال الدين بن عبدالرحمن رحمة اللين .

ANKARA
KÜLTÜR
KÜTÜPHANESİ
KİTAPLIĞI

فيلسوفى، ۲ صوم خراجانى اولدى. (*۲۲) نى اۆكتاپرده اغشامدىن
 صولغ پراخود نوزغالوب كېتىدى، مگدىن زىيادە اولان حجاج كرام ايلان
 كوردەك حاجيلار نىركستانلى اولوب بىر مقدار ايرانيار اولدىقى كىي
 چركاس شلقىدە كورلىمكە ايدى. ايڭ آزىد، بىزنىڭ تاتار غلقى ايدىكە
 سانلىرى ۲۵ كە يېتمەگان ايدى. هزار تاسقى كە خلقىزدە دىيانت
 ونوكاللىك نوبان درجەدە اولمىقنە ۲۳ نە اولدىن مقدم توكىەنىڭ سىتوب
 نام شەرىفە كېلۇپ ئوتتاق. بىزدىن مقدم كىلىش پراخودلىر فرانتىندە
 اولدىقندىن فرانتىن خانەلىر طولى اولوب ايكي كون پراخوددە توروب
 ۲۵ نە ۳ نىي فلاسلرى توشە باشلايدىلار. ۲۶ سىندە ۲ نىي وبر نىي
 كلاصلر توشوب فقط مونجەدە بهورلاىوب، سوڭرە كابونلرىنە قايتوب
 شوتدە بولىدىلار. ۳ نىي فلاصلر ايسە قورلىقنە اولان كرانتىن خانەلردە
 طوردىلار. ويا رنجووى ايل وفات اولوجىلار اولدىقندىن جەمسى اون
 بىدى كون فرانتىندە بولدى.

(رىق) طوغرىسىندە دىگىزدە پراخوددە احرافقە كرلىدى. ۱۶ نىي
 نوباپەردە جەد مباركەگە ايرشوب عبدالرسول البانىغە توشىد. (*۱۶)
 ۱۸ نە نوباپىر پنجشنبه كون قاتل ايلە مەكە مكرمەگە بولالىدك. اول
 كون بىرا نام منزلدە قوندىق. سحر وقتىندە يېگىمى مقدار بولدى
 ايلان ايشاككە مئوب جەمەغە يېمك نەصدى ايلە مەكە مكرمەگە بولالوب
 جەمەدىن مقدم سلامت يىتوب باب السلامدە صلاح افندى مرحوم تىكە
 سىنە دوشىدك. جەمەدىن صولغ قاتلردە كلىدى. ۵ نىي ذوالجەددە آي

(*) بويلى قىد ايتلىرىك ضرورە: بوشە تىكەدە پاليسىغە اوزاتوب روسىغە
 اعادە ايتىك استىرلى: نهايت يارم آلتون جزا نىقى آتور.

(**) جەد مبارك حضرت عثمان رضى اللہ تعالٰی عنہ وقتىنە ئىرايدىلگان: بوشە
 مقدم شىمىيەدە ايدى. جەدىنىڭ پىناسى نىرى پىساشاغلارلى طرفىدىن اولوب سوري
 (كرىيچى) سلطان غورى طرفىدىن ۹۰۸ سىندە بىتە ايدىلىشى، حضرت عثمانغە
 مئسوب جامع شريفىنە بالا وجودد. آلتىز خوانك ئىرىدە جەد مباركلىر.

باشىنىڭ يېكشەنبە كون ايدىكى حقتە اعلان نارائلىدى؛ دوشنبە كون عرفە
 اولوب سەشەنبە كون يوم نەز اولدى. ۳۰ نىي نوباپەردە مەكە اچىدە
 اولان مواضع مەبىرەكە زيارە ايدىلوب غار شريفكەدە باروب قايتىدق.
 لەلەمدەكە عرفات سلاىنىڭ ايلە كەيدى. سەشەنبە، چەارشەنبە مئادە بولوب
 پنجشنبه كون مەكەگە قايتوب طواف زيارە ايتىدكن صولغ جەمە كون
 جەمەدىن اول اورسىگە تىلغىرام وىردم.

مەكە مكرمە

بلدە معظمە (شرقىا اللہ تعالٰی) يېگىمى بىر درجە يېگىمى سىكر دىقىقە
 عرض شىمالىكە واوتوز بىدى درجە، ايللى دورت دىقىقە طول شريفەدر.

سطح بىراھىردىن ۲۶۲ مېتر بويلىكەدەدر.
 جەدە مباركەنىڭ شرقى طرفىدە وتوبە بورىشى ايلە اون سىكز
 ساعەنىڭ بولدىر.

طولى، شىمالىن جنوبە اولوب ايكي مېلدىر. عرضى شرقا جبل ابى
 قېيس ايلە غربا نىقان طائفە قىردىر.

مەكە مكرمەگە اوچ بىردىن كرارور: مەلا شىخ محمود (*۱) بركە ماجىد
 نامىدە اولان قىيىمەدە شەرنىڭ احاطەسى (كرىيچى) اولسىدە خراب
 كولىشىدور. جىرول، حاكەرە الباب، شىيكە، جىياد، مسفلر، مدعى، بىياضى،
 معابىدە، مەلا، شەب على، مولك ابىنى، قوشاشىيە، شامىة، مسعى، جبل
 ھندى، جبل قېيس، جبل ھىمر، سلىمانىيە، سوق اللال، قزارە، شەب عامىر،

(*) شىخ محمود جنابلىرى مشهور ابراھىم ابن ادھم ابىللى جنابلىرىنىڭ اوڭلى
 ايدىكى مرويىدور. قىر شريفى بىر قاتلردە تەبىر ايدىلوب سوڭرە شريفلىرىنىڭ بىرى
 طرفىدىن خراب ايدىلىشىدور.

نقا، چيل ترك نامنده چل لرى واردر. مكده (شرقا) و (شېبى) عائله لرى قديم اولوب سائر اعالى و مجاورين ايكي يوزمگدن زياده در.

كعبة معظمه

يكرمى بدى آرشين بيوكلكك؛ اوزونلىقى ركن حجر اسوددن، ركن عراق يه قدر اونوز ايكي، ركن يماندين ركن شامى يه قدر اونوز بىر آرشين اولوب كيكلگى ركن يماندين حجر اسودكه قدر يكرمى ركن عراقدين ركن شاميه قدر ينه يكرمى آرشيندر.

كعبه نك مقدم ايكي ايشكى اولوب بىرى حاضركى مشرقه اولان ايشك اولوب يردن بيوكلكى ۲ آرشين مقدارنددر. ايشكنك اوزونلىقى ايسه آلتى آرشين اولوب كيكلگى اوچ آرشيندر. ساج نام هند آچانندن باصالحهشدر. ايكنچى ايشك ايسه، غرب طرفنده اولوب حاضره محكم درو حاضره شول ايشك اورنى (مستجار) ديهه و قىلدر. حجر الاسود ايله باب شرفى آراسينه (مقترم) دىنلور.

حطيم ديوارى

حجر اسماعيله دىلور. اوزونلىقى يابه له نوب كلكنه بنا اونوز سيكر آرشين اولوب كعبة الله غه قدر كيكلگى بدى آرشين، بيوكلكى اوچ آرشيندر.

ميراب (آلتون اولاق) (*)

ركن شامى ايله ركن عراقى آراسنده كعبة الله نك توبه سنك اولان يغمور صولرى توشمك اوچون قويامش اولان اولاقدر.

(حَقَرَه مَعْنَى)

ركن عراقى ايله كعبة الله نك ايشكى آراسنده اولان بىر چقور اولوب، حضرت ابراهيم عليه السلام كعبتى بنا ايشكنده شول يرده بالونى ايردگى روايت ايدلنه؛ مقام جبرائيل عليه السلام ديهك ايتلدر. ايندا نماز فرض اولدقه حضرت جبرائيل تعليم نماز ايله دگى اوچون.

ستاره كعبة

كعبه نك پرده سى قاره يفاكندن اشلانمشدر. (**) «الله جل جلاله الا الا الله محمد رسول الله» كلمه لرى يازلمشدر. وبو پرده نك اورتا سنكه دورت طرفندن كمر روشنه ايدرهك آلتون ايله يازلمشدر.

(*) آلتون اولاق مقدمه كشدن اولوب ۹۰۳ سنده مصر دن آلتون اولاق كلى سلطان سليمان وقتك ۹۶۰ سنده استانبول دن بىر آلتون اولاق كيترلوب ايكي سنى استانبول غه يازلمشدر. ۱۰۲۱ سنده سلطان احمد طرفندن آلتون اولاق تعمير و تديلده ايدلشدر.

۱۲۷۴ سنده سلطان عبدالعزىز طرفندن يته تعمير ايدلشدر. تميمه : يغمور يلودغى وقت حجاج كرام آلتون اولاق آستينه جييلوب آتدين آتقان يغمور صوى ايله تبركلانور بو ايسه حج وقتى قش و كور فصلنده كلىكى وقتك منصر درجاي فصلنده عربستانده اصلا يغمور ياغماز.

(**) هر سنه كعبه نك پرده سى عىد قربان كوتى يا گادن يابلوب ايسكى شېبى لى طرفندن ساتيلقدهدر. قاره پرده نك آستندن آق كليكتور قويلوب اولده هر سنه يا گارنلوب آرزان بوا ايله ساتيلقدهدر. ظاهر قارايقده قاره كليكتور اولسهده نفس امروه ايگ تبرك نرسده شولدر. حاجيلرنك كوبى آتدين عروم اولوب ظاهرينه قاراپ قيمت يها ايله قارسى آاورقه اجهاد ايتمكده لردر.

مقام ابراہیمؑ شمال طرفندہ قویلمشدر. (*)

مقامات أربعة

دورت مەنبەڭك اماملىرى توورۇق اوچون قوبۇلىشىدۇر. ايرنه
نەزەندىن باشقە ھەر نەزەرى اۆل حەنفىلىر اوفوب صوگۈرە شائەلىر، صوگۈرە
حەنبىلىر، صوگۈرە مالىكىلىر اوفوب فقط ايرنه نەزەرى اۆل شائەلىر
اوفومقەدەر. مقام حەنفى كەمبەڭك شەمال طرفىندە ئالتون اولاق فارشۇ-
سەندە. مقام شائەلى شەرق طرفىندە مقام ابراھىم آرتىندە، مقام حەنبىلى
جەنۇب طرفىندە. مقام مالىكى غەرب طرفىندە. (**)

قبة الزمزم

كەبەڭنىڭ شەرق جەنۇبى تەرەپىدە جەزاسىدەكە اوزون توقۇرۇشنى بىر نەزەردىن قىيىن شۇل ۋەقەنىڭ چىقىپ كەتۋىدىغانلىقىنى بىر قانچە كىشى بىلىپ كەتتى. بۇ ۋەقەنىڭ چىقىپ كەتۋىدىغانلىقىنى بىر قانچە كىشى بىلىپ كەتتى. بۇ ۋەقەنىڭ چىقىپ كەتۋىدىغانلىقىنى بىر قانچە كىشى بىلىپ كەتتى.

(*) المۆزىنە ئالەم سىلېمان وانە بىماللە الرحمن الرحيم» آيە كرىيىسى يازاروپ
۹۷۶-ئىندە سىلېمان قاتونى تۇرۇندىن وضع ايدانوب اڭل اولارق عىد فطرخطىه
تۇتىپ، ابو حامد الجيارى اويتقىش. مەير شريف ابىس مەرمر طاشنىن اغلاشتى.
قاسىب اغلىنلارنىكە سوغۇيۇقدىغان(اغزا باباشى) سوتكى قىسقە تاينان ايلاق انوقطارنى كوردىم.
(**) مقامات ئالتە ايسە ۸۳۱-ئىندە، موچلو اولوپ مقام خىلى ۵۴۰-ئادىيات
ايدانداش و ۹۲۴-ئىندە سلطان سلېم تۇرطندىن امير مصطع الدين واسطغىيە مقام
خىلقى بنا ايتىدىرالى. سوزگە جىدە ماراك بكي خوش كلتي، تۇرطندىن اككى قاتنى
تەمير ايدانلوب اوستى مؤزانرا آستى امام ايليا جماعت خىففىيە تەھسىس ايدىلدى.
ماجرە دولور دوشىدەر.

۱۰۷۱ سنهده سلطان احمد طرفندن محمد پاشا واسطهسيله ذى تعبير ايندلى.
هر نمازده مقدم اوغۇغان ايمارلارغه يتشه آلمانغا كشي قايسى امامنه يتشه لر شونك
ايلان نماز قلمقده لر.

رکن عرفین حجر اسود کہ قدر۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم ایل و اذ
جعلنا البیت مثابة للناس۔۔۔ آية کریمہ می یازلمشدر۔ الثواب الرحیم کہ
قدر لی۔

جبراسوددن رکن یمانی غه قدر - بسم الله الرحمن الرحيم ایلہ فل
صدق الله انه تبواملہ ابراهیم حنیفا آیہ کریمہ سی یازلمشدر. «والله شهید
على ما تعملون» غه قدر لی.

ركن يمينين ركن شاميغه قنر - « بسم ايل واڊ بورنا ابراهيم »
آية كريمسى بازامشدر. « ولطوفوا بالبيت العتيق » قه قنر
ركن شاميدن ركن عراقى يه قنر - « سلاطين عظام عثمانيه نك
اسامى شريفه لرى يازامشدر. پادشاه عصر نك اسم شريف زى ياد سله. (*)

مقام شریف ابراہیم

حضرت ابراھیم علیہ السلامك كھبى بىنا بىندكى وقت باھوب
اشلاش طاش اولوب، آدم بوي تيمر صندورنك اچنە اولوب اول
صندوق ايسە كمش و بفاك پردهلر ايل اورنلش و آغاچدن اولان
پرھەرەك اچنەدر. (**)

[illegible]

(*) حجاج كرام طواف سونئتك اولان ايكى رىكت نمازنى شوشى مقام ابراهيم آرتۇنىدە تورۇغە اجىئاد ايدىلىر. مقام ابراهيمنىڭ ايشىكىدە آرتۇنكە اولوپ بىر آرتىقتار پىرى توبەلىيدىر. حىجلىكنىڭ مۇسەتقىسە دەپۇر يىرەن. مقام ابراهيم- ئىككى اولۇك قورۇنىدە كىيەلەنەنەنە مەنە طورغان قوزغالبول شۇرى طورغان زور باسقىچ طورمىقىدەر، ۋەتقىچە مەنە طورغان باسقىچ كىيەك اولوپ بولۇنغان باسقىدەر.

أوشبو قبه نك اوستنده در. بوکارغه توناش قبه الفرائشين، قبه الخزانة ،
قبه السقايا نام قبه لر وارد در. (*)

مسجد الحرام

آدم عليه السلام، شيث عليه السلام، ابراهيم عليه السلام، مالهقه قومي، جرهم قومي، نضى ابن كلاب، قريش طائفه مسي (افندمز صلى الله عليه وسلم نك اوزون بش باشنده وقتك)، عبدالله بن زبير، حجاج بن يوسف، سلطان مرادخان رابع العثمانيون.

كعبەللىھ ايشىگىنىڭ آچق كۈنلىرى : مۇرمىڭ ئوچونچى كۈنى
ابرلر اوچون، اون برنجى كۈنى خاتونلر اوچون.

۲ نہی ربیع الاول ۱۲ نہی کچھسی آچلب فنه فقط طشدن
فانعه ابدلوب اچنه کرماز۔ ۱۳ نہی کوئی ابرار اوچون، اون اوچنی
کچھسی شاتونلر اوچون آملور۔

۳ نھی، پکرو منھی کوئی مکہ مکرمہ امیریلہ والی ولایت و سائر
مأمورین اوچون آچلوب آنار ایسه ایهر وسنه کروب زہم و گل
صوری یوب دیوار لرلر انواع خوشبویلر اول خوشلاندرپ انواع
ایسل آغاچلر باغ توسلارلر (*).

۴ نھی رجبہ ۱۲۸۵ھ کوئی اپرلر شنبہ کوئی خاتونلر ۸۵
آچلور.

۵۳. نەي رەجىڭ ۲۷ نەي كېچەسى آچلۇب اېچىنە كىرلەپ فقط
طەشىن غەلبە سىلاقمە دعا اېتلۇپ ۲۹ نەدە ايرلر اوچون، ۳۰ نەدە
قاتۇنلر اوچون آچلۇر.

۶ نهي شعبانك ۱۵ نهي كيههسي دهاۛ غبر اوچون آچلوب ۱۵
نده ابرار اوچون، ۱۶ نهي كوني خاؤونلر اوچون آچلور.

(*) ۸۸۱ سنه ده تارلقدين فصولوب كعبه الله تاءك اچنده بگرمي بش كشي ونيات اولديشني
مورويش. ۸۱۵ سنهده جعادي الاخيريك كعبه الله تي بر توه كروپ يدني مرتبه طواف ايديپ
مجراسودني استلام ايديوب مقام حنفي فرينده وقت اولمشير.

اوزون‌تلی، شرق طرفنده اولان باب السلامدن غرب طرفنده اولان باب العمرة به قدر دورت یوز آرشین و کینتلیگی ایسه جنوب طرفنده اولان باب الصقادن شمال طرفنده اولان باب الزیاده به قدر اوج یوز آلتش آرشین‌در. اورتسی آچیق اولوب اطراف ییش یوز قبه ایلان قاپلانمشدر اون‌توفز ایشیگی اولوب بدی مناره‌سی واردر (**).

(۲) قبة الزمزم دورتنی قرن هجریه بنا ایدلشد.
هر طائفه‌ک مسد حرمه، اوتوبیق اوچون اوزلرینه، بیلگولانمشدر وهر
فابوسینگ مخصوص سقای اولوب آنک شاکردلری هر نازه اوز کشملرینه زمزم
شریفنی مجانا اهریوب یوریکده اولدغلی کبی، بعض بر آدم آچه اولوب اهریوب
یوریار. قزانلر سقای بزم سفرمده عبد الله اسلی ذات ابدی. دلیل انسانی
وشا کردلری اشتقاق اوچون هر بر حاجیه آش کتردکلی کبی سنا انندی، آشی
کتروب شاکردلری ایلان اشتقاق ایدیلورلر زمزم شریفنی نیاغه، اولوب کویله
اهرلر وینه عیدلک کبی شی طلب ایدلر. دلیل انسانی ایسه عبد الله السروای کک
اوغل اعمی صالح السروای اولسه اوغل یوریکده ایدنی.
تعمیه: هر یرده برلش آرشیندن مراد شریعت آرشینی اولوب بلاسوده
ایلان آرشیندن نفعله

(**) ۱۲۱۲ سنهده چيه واليسى تاتار عثمان باخا، سلطان عبدالعزیز اوردی بر کتابخانه تشکیل ایوب قبه الزمزم قرینه اولان برقیغه قویوش سوگرسی ۱۲۹۹ سنهده مذکور کتابخانه باب السلامه کوهرلوش حج سفرهده بکرمی بیش کون استقامتده کوپ رنسلو استفاده ایتدم. عبدالعزیز طرفندن باشلانغان بو کتابخانه سکه برنقاری وعلیاسی طرفندن عثرتیه نفیسره ایل قوبله کلمش - سیوطی وعلی القاری کی مؤلفین کرانمده اوز قولاری ایله باشلایم رسله مبارکملری موجودد؛ جناندن بایلق حارالباب نام پرده اظهارالحق صامی رحیماله سیدیه میرسه مننده بو نویسنده طرفندن تشکیل ایدلمش بر کتابخانه پولسده برافضی سببی دیوامت اهته ایلدم.

۷ نەچى رەھمان شەرىفىنىڭ بىر نەچى جەمە كۈنى ئايرىلارگە، شەنبەسى خاتونلارغە آچلور.

۸ نەچى ۱۷ نەچى كېيىنسى فقط دعا اوچون گنە آچلور.

۹ نەچى ذوالقعدەنىڭ ۱۵ نەدە ئايرىلار، اون آلتى سەندە خاتونلار اوچون آچلور. ذوالقعدە آخىرىدە يوقارغى روشەن آچى يوللور.

۲۸ نەچى ذوالقعدەدە تۈپانلىق طرفىدىن اوچ دورت ارشەن بېوك لىگندە آق كىلىنكۈر ايل، احرام كىيىر يولور. (*)

مسجدالحرام

افندىمىز صلى الله عليه وسلم وقتىدە ھەرىرى آچى ايدى؛ حضرت عمر وقتىدە دىوار ايل، احاطە ايدىلۇپ اطرافىدە اولان خانەلەرنى صائوب آلتۇپ بىر مىقدار توسيع ايدىلدى. حضرت عثمان دىخى بىر مىقدار توسيع ايدىلدى. عبدالله ابن الزبىر وقتىدە مەزىر باغانلار قۇيىلدى. شەرقى طرفىدە اولان قاپقاللىرى باب السلام، باب النبى، بابى العباس، باب ھەلى در.

جنوب طرفىدە باب بازان، باب بىغل، باب الصفا، باب جىئە، باب مجاهد، باب مەدرسە عجلان، باب امەانە در.

غرب طرفىدە باب الدواع، باب ابراھىم، باب ھەمد در. شمال طرفىدە باب السەدە، باب العجلا، باب القطبى، باب الزىادە، باب الدربىيە در.

(*) اوشبو آق نەرسىنى بىش جامىيار تىرىكا تالاشىپ تەقسىم ايدى بىر تىقالاپ آلدقلىرى سۆكۈرەنەن احرام كىيىنلەرنى كۆردىم ۱۳۴۸ سەندە حج سقىدە.

(**) ھەدىت شەرىفلەرگە بىنا بىر يۈزىدە، افضل اولان كە مسجدى اولوب آندىن سولۇ مەنبەئە مسجدى آندىن سولۇ قەدىسەدە اولان مسجد الافىدە در. لە ھەندەك قەقىرگە بوللارنى زىيارەت قىلىر اولىدى. ھەلە كرام سوزىتە بىنا بوللاردىن سولۇ شامە اولان جامع بىنى امىيە آندىن سولۇ بىر سەدە اولان جامع كىيىر اولوب سۆكۈرە ھەر بىر مسجد جامع لىر سۆكۈرە بىش وقىلى مسجدلاردىن.

منارلەر

باب ھەمىرە منارەسىنىڭ بانىسى ابو جەھەر منصور العباسى ايسەدە ۹۳۱ سەندە سۇلتان سەلىمان يەقىدروب سۇلتان مراد ئالتى بىنا ايدىلدى. (*)

باب السلام منارەسىنىڭ بانىسى ھەدى خەلىق اولوب ۹۸۳ سەندە مراد ئالتى طرفىدىن تەمىير ايدىلدى.

باب ھەلى منارەسىنىڭ بانىسى ھەدى اولوب قانۇنى سۇلتان سەلىمان طرفىدىن تەمىير ايدىلدى. باب الدواع منارەسىنىڭ بانىسى ھەدى اولوب ۹۸۳ سەندە مراد ئالتى طرفىدىن باب الزىادە منارەسى ايلە بىر بىر تەجىد ايدىلدى.

سەلىمانىيە منارەسى ۹۷۳ سەندە سەلىمان قانۇنى طرفىدىن بىنا ايدىلشدر. مەدرسە قاپتەبى منارەسى مصر پادىشاھلاردىن قاپتەبى بىنا ايلەشدر.

مسعى شريف

صفا ايلە مەرۋە آراسى اولوب ھەرم شەرىفىنىڭ شەرق جەھەتدە در. اوزونلىقى ھەدى يۈز آلتىش ارشەن اولوب، صفا جنوب طرفىدە، مەرۋە شەمالە در.

مكەدەگى مواضع متبركة

۱ نەچى شەھىر بىنى ھاشىمە، افندىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ تۇغان-ئورنى. (**)

(*) ايتىدۇ: آكائىنى باب ھەمىرەدە اولان مۇدىن باشلار اكان، ھازىرە قەلەزىم اوستىدە، مقام شائىنىدىن باشلارلار؛ مگر رەھمان، ايتىدە كەلەزى باب السلامدىن باشلانور يەنى باب السلام منارەسىدە باشلانور. ھەلەكى جەھەتدە اولان باب السلامنىڭ باشقە ايشكەرگە قاراغاندە نىقىلىتى اولوب بوللاردىن كەركە مەختەبىر.

(**) قەبىسى سۇلتان سەلىمان قانۇنى طرفىدىن بىنا ايدىلۇپ سۆكۈرە سۇلتان ھەدى طرفىدىن تەجىد ايدىلشدر.

۳نچی شمال طرفده اولان مسجد الاجابة در.

۴۷ مسجد البیعة اولوب انصار کرام حضراتی آنکه بیعت ایتمشلر.

۵نچی مناده، جهره اولی ایل، جهره وسطی آراسنده در. افندمز
آنه صلا ضعیای ادا ایدره قربانی بوغازلامشدر.

٦ نەيى مسجد الكيش، مەناڭ شەئەندە اولوب ھەزرىتى اسماعىل
مەھمەد كەلىمىش قوھقارنىڭ بوغازلاش ئورنىدۇر.

۷ نەھى مسجد الغيور؛ مەناڭ جەنۇبىدە اولوب يەمەش نەھى
مەھترەم مەھمۇدى اولمەھمەتلىك مەھراب شەرىفىنىڭ ئورنى بار.

۸ نجی مزارک جنوبندہ واقع مشعر الحرام مسجد پندر.

۹ نهی و رافانده اولان مسجد ابراهیم در . مسجد نمروده دینلور . (*)

۱۰ نەچى مسجد التنعيم؛ مەكە نىڭ قىرغىقىدا ئولتۇرغان ۱۰ يىلدا ۱۰۰۰۰ كىشىنى ئۆلتۈرگەن.

۱۱ نچی شمال طرفندہ اولان مسجد ذی طوی در .

۱۲ نهی شولوق طرفده اولان مسجد الجهرانه در.

عَمِينَ زَبِيلَه

خلفاء عباسیہدن ھارون الرشیدنڭ زوجہسی حضرت زہیرہ
۲۱سنہده عین حنین نامندہ اولان صوفی مکہ مکرمہ گہ کترمک صدرک
اولوب ھمری وفا ایتمہدکنندن عرفاتہ قدر کترمشیدر، نوزنجی چور
ھیربغہ قدر شول حالتہ فالوب سلطان سلیمان قانونی قزی ھروما
سلطان طرفندن مکہ مکرمہگہ کترلشیدر. عین حنیننڭ اصلی طائف
یولندہ اولان جبل طاد اتکندہ اولوب حنین چورندن اوتدیکی
(*) عرفاتقہ مناد' مزدلفہدن اوتوب باریلا؛ مگہ یکریمی بش چاقرم
ساندہ اولوب ارض حرمنڭ طیش طرفندمر.

[illegible]

۱۰۳۹ سنه ابراهيم نك طرفندن دغى تعمير ايدىلدىكى كىي
۱۰۹۳ سنهده محمد خان رابع طرفندن سليمان بك معرفتلى تعمير
ايدىلى. اوشانداق ۱۱۸۱ سنهده مصطفى خان امر بىل مصر واليسى محمد على
طرفندن ۱۲۳۵ سنه سلطان محمود ثانى امر بىل مصر واليسى محمد على
پاشا طرفندن تعمير ايدىلى. ۱۲۹۶ سنهده خراب اولدىقندن سلطان
عبدالصمد ثانى طرفندن ۱۳۲۲ سنهده بر هيئت كوندولوب مذكور هيئت
حاضر دهده حجاج كرام وغيرى هيئت ايالارندن امانه قبول ايدوب هر
وقت تعمير ايلمكدە در. ۱۳۲۹ سنهده خراب اولدىقندن كوب مصرف
ايله تعمير ايدوب هيئت قولنده امانه آقچه آز قالديسى غزته رده
يازديلر؛ بناء عليه هر بر مسلمان قه حاجى اولسون اولماسون او شيو
مىن بىر يىغه امانه ايتك الزم اللازمدر. (*)

محمل شریف

«**اَفْتَحْنِمْ** صلى الله تعالى عليه وسلم ناك حج سفر ناده و غير سفر نده
مفتيچن چوه سنه محمل شريف دينلور ايدي. صوگورسي تبركا بو محمل
خومسي ترتيب ايديلوب هر سنه حج و قفنده مكه مگر مده سئاره شريفه
و بعض هدايا بوكلانوب حاجبلر قافل سي آلدنك پورتلمشدر. محمل شريف
(*) مكه مكرمه ايسه اعانه عين زيبه اوچون خومسي بو محكه اولوب
اعانه و يروچينك اعانه دقترگه بازاروب قولنه سند كؤيتانه كافي و يركلكر در. همت
ايالزنه بوغري موشن چيارلكنه ميكيدر: مراد الفتى الكفى اسمنه يارلره
چنابلري شول هيئتده اعضا اولدقندن بوغري نويلى اورنه تاشيارلقدن.

تصیب فلسفہ ابدی آئین. (*) چہار شنبہ عاشورا کوئی اولوب حضرت حمزہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ فی وشہداء احد رضوان اللہ علیہم اجمعین ارنی زیارۃ ایتدک وشول کون بعد العصر جنۃ البقیع فی زیارۃ ایتدک (***) انہی محرمک مسجد قبا، مسجد علی، مسجد فاطمہ وبئر خادم ومسجد عمرۃ النبی علیہ السلام لرنی زیارۃ ایتدک (***) .

[illegible][illegible]

مسجد النبوی

افندمن صلی الله تعالی علیه وسلم مدینه منوره گه کیلگاج بر طرفینیش، بر طرفی آتمش آرشین اینرک مسجد شریف بئاء ایتدی. صوکره خیبر صوغشندن فایقچا هر ایکی طرفینی یوزر آرشیندن ایدوب زورایتدی. ئیگرینه اوچ آرشین مقداری طاش قویلوب آندن یوقارغی طرفی یانماغان کیربیچ ایله اشلانندی. توپاسی خرما آغاچی ایله یابلدی؛ قیلسی بیت المقدس طرفنه ایدی؛ اوچ ایشگی اولوب برسی حاضرگی قبله طرفنده، ۲۰ نچسی باب عاتکه حاضرگی باب الرحمة در. ۳ نچسی باب آل عثمان اولوب باب جبرائیل دیب مهر و فدر. نوبهسی خرما ایله یابلودن مراد، دورت طرفندن بر آز بری یابلوب اورتاسی آجیق قالدرامشدر. مسجد اطراپنه افندمنک خاتونلری اوچون حجره لر بئاء ایدامشدر. مسجد نبویک نه مقدار اولدیغی حاضرده علامتار قویلوب بلدرامشدر.

بناء حضرت عمر رضی الله تعالی عنه

حضرت عمر، مسجد نبوی فی حضرت عباسنک بورطینی آلوی زورایتدی. کیلگینی یوز یکریمی، اوزونلغینی یوز فرق آرشین ایتدی. آلتی ایشک باصادی؛ اولک طرفه ایکی، صوکره طرفه ایکی، آرت طرفه ایکی ایشک ایدی مهرنک اون بدنه سی سنه سی ایدی.

بناء حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه

حاضرگی قبله طرفنده اولان استیغنه قدرلی آرتندردی و معراب

باصادی. مغرب و شام طرفلرندن آرتندروب حضرت مهرکی؛ مشرق طرفی شول کوی طوردی. چنابلری استیغنی طاشدن ایتدی کیی باغانه لرینده طاشدن ایتدی و توشه مینی ساج آغاچندن ایتدی؛ حضرت عثمان بناسی اون تونرنجی سنه سی ایدی.

خلفاء امویهدن ولید بن عبدالملکنک زیاده سی

ولید چنابلری افندمن صلی الله تعالی علیه وسلمنک. قبر شریفلرینی و غلام تونلرینک، قبله و شام و مشرق طرفنده اولان حجره شریفلرینک مسجد ایتمش. خاقاء راشدین دن صوگ. عدالتی ایلان مشهور مهر بن عبدالعزیز حضرتلری ولید طرفندن حاکم مدینه اولدقدن یوغیراتلر آنک نشویقی سایه سنده وجوده کلمشدر. ولید بناسی ۸۸ سنه سیلر باشلانوب ۳ سنه ده تمام اولمش تمام اولدیغی بعدنده ولید حج قیلوب مدینه منوره فی زیارة ایلامشدر. (*)

خلفاء عباسیه دن مهدی نک زیاده سی

مهدی نک زیاده سی اوسه فقط شام طرفندن غنه اولامشدر.

حریق المسجد

۶۵۴ سنه ده جهه کیجه سی رمضان شریفی اولنده مسجد نبوی ده

(*) شاید، اولان جامع امیه ده امویلردن اولان اوشبو ولید بن عبدالملک نکر. مستصم بغدادده اولان خلفاء عباسیه آخری اولوب بمللری مصرغه کلوب قوری خلیفه اسمنی کوتاربب تصرف چرا که کیی امیرلر قولنده اولوب سلطان سلیم وقتنده عثمانی لرغه خلیفه ک لقبی بئناه کوچمشدر و لی یوم القیام ثابت اولسه ایدی

يافعين اولمشدر. خلفاء عباسيهدن مستعصم بالله وقتنده ۶۵۵ سنهده
عمارة كه شروع ايدلسهده ۶۶۶ سنه بغدادني هلاكوغر اب ايلادكندن،
مصر پادشاهسي على بن ابيك الصالح ويمن صاحبي يوسف بن المنصور
لر طرفندن عمارة اولنوب نهای ايسه مصر سلطانى ملك الطاهر
بيبرس الصالحى طرفندن اولمشدر.

مصر سلطانى قايتباي نك زيادهسى

قايتباي جنابلى مغربدن فقط قبر شريف طوغروسنى گنه زياده
ايدمشدر.

حريق المسجد الشريف ثانيا

۸۸۶ سنهده رمضان شريفك ۱۳ نجي كچهسى مناره رؤسيتهده
اولان مؤذن تاهيل ايندىكى وقت ياشر صوفيشدر؛ بقاءه مسجد شريفى
اوت آلمشدر. سلطان قايتباي طرفندن تعمير ايدلمشدر.

سلطان عبد المجيد العثمانى زيادهسى

۱۲۶۳ سنهسى واقع اولوب مسجد شريفك نك حورت طرفندن
آرندر ايدمشدر. مسجد شريفك نوبهسز يرينه وادى تعمير و واقى
تاشلر كنترولوب سالنمشدر. مسجد شريفكه باب مجيدى نام ايشك
آجلدش ككى مدينهك سورينهده بر قاپقه آچلمش معزن خانهلر
ومكنيلر بئاء ايدلمشدر.

(*) قايتباي مصرده اولان چركس لردنفر. عبد المجيد ايسه حاضركى سلطان
محمد رشاد خامس وسابق عبدالعزىزك آتاسى و سلطان عبدالعزىز مرمومك آغاسيدر.

محل النساء

۱۲۵۰ سنهده سلطان محمود العثمانى خليلسى كلدكند خاتونلر
اوچون نماز فيلنهچى اورن عمارة ايدلمشدر. (*)

دار العشرة

مسجد شريفك فيل طرفندهدر؛ عبد الله بن عمر رضى الله تعالى
عنهاك يورطيدر.

عبد الله افندى الخطاط

جنابلى استانبولدن كيلوب مسجد شريفده اولان يازوارى
يازمشدر. روضه قبله يرينه سورة الكهف ايل سورة الرحمن، افندمز
يؤزى فارشوسنه قصيدة البردة، قبله ديوارينه بعض آيات قرآنيه ايله
افندمزك انتهاء شريفهسى يازلمشدر. اوچ سنهده نهای اولوب
لوشو سلطان مجيد عمارتك نك نهای ايسه ۱۲۷۷ده اولمشدر.

محراب النبى

امام بولوب طوغان اورنيدر. بوقسه عصر سعادته وخلفاء راشدين
از يورن مقرر ايزالتي رضى الله تعالى عليه وسلم بوندين مراد افندمزك

(*) سلطان محمود نرسه عمودينهك باتىسى و سلطان عبد المجيد ايلمه عبدالعزىزك
آتاسى حاضره ككى تركيه ولى عهدى يوسف مزالدينك جيليدى ده
دارالعترة تبرك سول كوسى سالنامهدر اجنده بيرنوسى وركچى حرما آغله
هلرندن باشقه نرسى بوقسه شيخ الاسلام عارف حكمت بلنك كتب خانه دارالعترة كك
ياند اولدقندن حرم شريفكه ياقن ومدينهك بيرنجى كتب خانهسى ده.

عصر نده اچى قوش معراب يوق ايدى. بويله معراب (*) ايسه بدعت
حسنه در بونى احداث ايدوچى عمر عبدالعزیز جنابلير.

۲ نهى معراب العثماني بونين مراده - امام طورغان يويدر.
جنابلى آرترغان ديواره.

۳ نهى معراب السليماني سلطان سليمان جنابلى بئاء ايتكندن
بويله دېنلمشدر. معراب العنقده دېنلور. حنفر صلاصحن باشقه ده
ابتداء بومعراب نهاز فندقلرى اوچون شاهمير معراب النبويدة حنفي.
لردن صولك ادا ايدرلر؛ فقط نراويده برابر اداء ايدرلر حج
وقتنده ايسه امام معراب حضرت عثمان رضى الله عنه ااور

۴ نهى معراب التهج اولوب اوزرنك آية التهج يازلمشدر افندمز
نك تهجد اوقغان برلرير.

۵ نهى معراب حضرت فاطمه رضى الله تعالى عنها اولوب مومى اليها -
نك، قبرى ياننده احاطه اچندهر.

۶ نهى آغالار اوتوره طرغان يرنيك آرتنده بر معراب بار يضاينه
شيخ الحرم اولان ذات نراويدى شونده ادا ايدر.

منبر شريف

افندمز صلى الله عليه وسلم ابتداء مسجد شريفقه رخرما
نوناغندن اولان باغاباغه سوبالوب خطبه اوقردى؛ صوكره مسر شريفى
باصالدى اوطورا طورغان يرى ايلان دورت باصنغ اولوب افندمز
۳ نهى باصنغه طور رايدى؛ حضرت ابو بكر رضى الله عنه ۲ نهجده،

(*) بو حقه سوطى جنابلرنيك خصوصى رساليسى واردر. مراجعت اولنه بئاء
عليه حكومت طرفندن رخصت اولغان بش وقتلى مسجلار كيمسجد ايكاني نئي بيلرپ معرابيه
ياصاتب ماتاشق عيت ايدر.

حضرت عمر بر نهجده، حضرت عثمان يرگه باصوب اوقوب، صوكره
افندمز مقامينه منوب صعايله طرفندن انتقاد ايدلدى. حضرت على
يرگه باصوب طوردى. منبرگه ابتداء نرسه بابقان ذات حضرت
عثماندر. مزوان وقتنده منبر شريفكه آلتى باصنغ زياده ايدلوب
جملسى طوق اولوب خطيلر يديني باصنغه طورور ايدلر. منبر
شريف وقتى ايلان آلتشدر لوب طوردى؛ حاضركى منبرى سلطان
مراد رابع جنابلى ۹۹۸ سنهده قويدرپ مقدمكى سلطان فابتيلى
منبرى مسجد قباغه فويلدى.

افندمز وقتنده اولان باغانا اورنلرى

- ۱ نهى اسطوانة المظلة اولوب افندمزنيك نقل نمازى اوقى
تورغان اورنى اولمشدر. ۲ نهى اسطوانة حضرت عائشه رضى الله
تعالى عنها اولوب بر آز وقت افندمز فرض نمازلرى اوقوشدر.
 - ۳ نهى اسطوانة التوبة اولوب ابولبابه اسلى صعايله بر گناه سبيل
اوزينى شول باغانا نهمه يولب توبه قيلمشدر. ۴ نهى اسطوانة السرب
اولوب افندمز بعض وقت اورندقنى شونك قويدروب اوطور اولمشدر.
 - ۵ نهى اسطوانة المحرس اولوب حضرت على كرم الله وجهه افندمزنى
صافلاب تورغان يويدر. ۶ نهى اسطوانة الوفود اولوب ايلجىلر اوطورا
طورغان چردر. ۷ نهى اسطوانة جبريلدر. ۸ نهى اسطوانة التهجدر.
- بولردن باشقه اوچ يوز يكرمى يدى باغانا اولديش مرويدر.

قنديللر

محرم شريفدهن باشقه، فقط مسجد شريفى اچنده آلتى يوزلر

جاستند فندیل اولیعی مرویو. فقط حاضره ایلکترین ایلین
نویز ایلدکندن فندیللر بو عددن آزدر. ابتدا مسجد شریفکه
شم باقشان عمر رضی الله عنه ایلکی مرویو. حجره شریفده اولان
فندیللر ایلکه بوز مقداریدر.

ستاره حجره شریفه

اول برده بابوچی خلفاء عباسیه دن مهدی نك غاتونی خیزراندر
مهدی بن موسی بن اسماعیل بن ابی طالب علیه السلام. صوگره جلد، عتمه، بیه
طریقین چاقا، بیه. ۱۲۳۹ سنهده سلطان عبدالمجید طرفندن
حاضرنمش اولان ستارهیی مرحوم وفاتندن صوگه سلطان عبد العزیز
پیارمشدر. بو ستاره شریفه ایلکه ۱۳۲۷ سنهده آلنوب تجدید ایلدی
شه سنهده اول. سکرته کیمش مدینهات احمد سعید امدی آلین
مهدی بن موسی بن اسماعیل بن ابی طالب علیه السلام. دایم صافلامقده.

قبة الحضراء

حجره شریفه نك یوفاغی کتبی مدنی منام آق بو یوایوده اولورقدن
مدنی نام، قبة النبوة آلوردی. ۱۲۸۹ سنهده سلطان عبد العزیز
طرفندن یهشل بو یوایوده بو یالوب قبة الحضراء آنللیدی.

رباط العجم

بو اسمده اولان وقف خانهدی جمال الدین الاصفهانی نام ذات بنام
ایلیوب عجم قنار، بیه وفی ایلدکندن رباط عجم دیلمشدر امدنم

صلی الله علیه وسلم نك جسد شریف لرینی اوغلاماق اوچون کیمش ایکی
عجمی بوتقان بر دیب مشهور اولان قصه فی کتب تواریخ تکذیب
ایدیور. اول واقعده، فی نفسه درست اولوب ایکی نصارا طرفندن
یر آستندن قازلوب قبر شریفکه یقینلاشدنقه شامده اولان
نورالدین الشهد نام پادشاه دوشینه افندمز کروب «بنی بو ایکی
ذاتندن قوتقار» دیدکی سبیلی جنابلری مدینه منوره گه کیلوب خلقتی
جمع ایلوب دوشنده کورمش ایکی ذاتنی طانوب، طورغان بر لرینی
تقدیش بعدنده خیانتلرینی طابوب آلارنی قتل ایلوب قبر شریف
اطرافینه قورغاش اریتوب فویدرمشدر. بوراته ۵۵۷ سنهده اولمشدر.
بوندن باشقه فرق نضر عجم نك مدینه حاکیمنه رشوة ویره رک شیفین نك
جسد شریف لرینی اوغلاماق اوچون کیچ برلان باب السلامدن کردکلری
ومنبر شریف یاننده بر گه بوتلقداری روایت ایلدور.

سور المهدیة

مهدی نك کیمش اسحاق بن محمد العبدی طرفندن ۳۶۳ سنهده
بنام ایلدوب جنة البقیع طرفنده بر قایقا، مغرب طرفنک قباغه چاغره
بر قایقا، احد طرفینه بر قایقا وشمال طرفنده بر قایقا اولمشدر.
۷۵۱ سنهده امیر سعد بن ثابت طرفندن غنقی فاز درامشدر. ۹۳۶
سنهده سلطان سلیم طرفندن تجدید ایلدوب حاضره بیه قایقه لیر.
شام طرفنده باب المهدی، بقیع طرفنک باب البقیع، احد طرفنک باب
الشامی، مناغه طرفنک باب الصغیر آندن صوگه باب البهری اولوب
بوندن کرویچ شول اورام ایلر باب السلامه منتهی اولور. بوسورنك
طشنده جنة البقیع دن باشلانغان دخی بر سور واردر بونكده
بقیع طرفنده ایکی قایقه سی اولوب برسی عوالی نسمیه ایلدشدر.

۳ نچىسى باب قبا؛ ۴ باب العنبرية اولوب مکهدن كېلىش قافلە اوشبو قاپقاندن كوردېگى كىي نېمەر يول استاناسە سېدە مذکور قاپقادهدر. ۵ نھى كوه اولوب احد طرفندەدر.

مناخا

ايكى سورتك آراسندە قافلەلارنك تۈەلرى چوگە تورغان بوش ير اولوب، عثمانلى سلطانلارنك بعضى طرفندن وقف ايىلمىشدر. قزانلى مدرسەسى شوشى مناخەتكە خارچە زاق جعفر نام اورامە حرم شريفكە يراق اورىندەر. مدرسە مذکورەيى تاسىس ايىن عبد الستار بن حابر آخوند حبابلى ۱۳۲۷ سنەدە وفات اولوب صدېق نام مجاور طرفندن اداره ايىلمەكەدر. امامى ايسە حسين افندى الاوردى اولوب مدرسى منصور الاوناي ومؤذن عمادالدين افندىدر.

مدرسة محموديه (*)

سلطان محمود خان طرفندن ۱۲۳۷ سنەدە بنا ايىلمىشدر. غراب اولدىغىندىن ۱۲۸۷ سنەدە سلطان عبدالعزىز خان طرفىدىن بېقىلدىلىش.

اغالى

نور الدين الشھيد وقتكە اون ايكى دانە خادەم قويلى؛ حافظ

(*) مدرسة محمودية كىتھانەسى شيخ الاسلام عارفك كىتھانەسندن سۆڭى مەكەل كىتھانە اولوب اچىدە قول يازمە غريب كىتابلار ومؤلفلارنى خطى ايله يازلىش مبارك رسالەلر وارد.

كلام الله اولدىلرى شرط ايىلمىشدر. بعضار سلطان صلاح الدين حضرتلرينە نسبت ايىدىورلر. سۆڭەسى عدلريدە زىيادە اولوب تۈبە ايله خدمت ايىدىورلر. اورنلريدە اصحاب الصفا لار رضى الله عنهم طورغان بىردەدر.

تبليغ سلام الغير

ويىسن له اذا اوصاه احد بالسلام على رسول الله صلى الله عليه وسلم ان يقول السلام علينا يا رسول الله من فلان بن فلان. (تاريخ البرزنج) مدينه متورهگە جنت البقيعگە كومەك اوچون بر كلفىغە اسمىنى وآناسى اسمىنى يازوب يىمارك بىزدە معروف اولسەدە اصلى كورلەدى.

يعاوم اولسونكە حج سفرينك قېيىن يىرىك مەكە ايله مدينه آراسى ئالويىتۈە ئايلا اون ايكى كۈنك سقرىدر. آقەسى كۈپ كىشيلەرگە شامەن اول مدينەگە چاروب يە كىرى شامەقە كېلۈپ آندىن پاراخود اېن غەدەگە بارلسە ھا مەن فقط ايكى كۈنك كە تۈە سقرى اولاخقىدر. فرضى حج اوچون ايسە خطر الطريق اصلا يوقىدر. چۈنكە تۈە سقرى فقط ايكى كۈنك يول اولوب ايكى آرادە ترك عسكرى صافلامقىدە اولدىغىنن ھېچ بو خورق خطر يوقىدر. جەگە قدرلى ايسە پاراخود اولدىقتىن ۲ نھى كلاسقە او طولرسە ئولغادە يۈرۈدن بىردە فرقىدە يوقىدر. خادەملرى ھر وقت قاينانغان صوئ اوز اسبابى ايل حاضرلادكى كىي آشنەك اوز اسبابى ايلان پشروب كېتورمەكەدر. ئولغا سقرىدن آرتق بىرىدە پاراخوددە مسلمان طرفىدىن صوپولمىش ياكى ايتنك ھر وقت بولوب طورماقېدر. حاصل مدينە مەكە آراسىنى تۈە ايل يۈرمەكەن كىشىگە اصلا قزان اوچاق صماوار كوتارمك حاجتى يوقىدر. شام نېمەر

بولنده ۲ نهی موقع خادمی قاپنار صو حاضرلمکده در. بناء علیه امنیت
الطریق یوق دیملکلکری جهالتدن کیلنگان یاخودی نماز عنریدر.
اوشانداق اولندن فورتمقلقه یوقارغی عندرل کیلیر. فرض حینی
اداء اوچون رشوة کبی شیلری ویرمک نڭ جوازیده مناسک هلی-
اقلاریده مصر حدر. حاجیلرغه رفیق نام رسالهنکده، حاجیلرغه قزان
صهار کبی شیلری آلورغه قوشماق زمانهغه موافق مصلحت دگلیر.
مدینه منورهده ۱۳۲۸ سنهده بزم حج سفرمز سنهسی آچلمش اعلی
نومبر وارد؛ همه آشماق اچمک نرسهسی آروپا اصولنده نمیز
ومکلیسر. مجاور وغیر دلیللرگه توشوب محبوس اولوب یانمقدن حر
اولرق اوز آلدیگه بر حجرهده یانمقی آرزو ایدوچیلرگه حاضر در
مکه مکرمهدهده اولاققی شبهه سذر.

حجین قایتقانن ممکن فدر حاجی پراخودی اوله روسیه گه قایتماسقه
طروشورغه تیویشدر. استانبولغه باکه بیروت وازمیر کبی تورکبه
شهرلرینک برسنیه بیلیمت آلورغه کبرک. آندن صوگ اوز آلدیگه
حر اولرق مصردن باشقه هر یرگه بورمک ممکن و ادبسا ارقی فایتیق
مکنسر. گرچه بیلیمت حاجی بیلیمت بولسده فقط حینن جولم انگلیز
سودا گیر بیلیمت بولسده فرانسیلر بنی توروب مصرغه گریمیر.
مکن اولسه مصرغه باروشلی کورورگه یا که فرصتی اولوب صوگ
سیاحت قیلماقینه اوشانغان کشیلرگه مکه مدینهدن باشقه سفرنی اوز
آلدینه فرانسه باکه مسکورگه بارغان کبی یکل گنه سیاحت تیویشدر.
چونکه حج سفر نده کشینگ نرسهسی کوب اولدندن یولداشلی رضا
اولدندن وحج دن مقدم رمضاندن صوگ کیتو سببلی فرصتی آز
اولدندن کمالنجه اسلام شهرلرن کوروب بولمیر. حینن صوگ
ایسه حاجی مختلر کوروب سفر دن طویغان و آرفغان اولوب اهل اولادینه
قایتیققه میلی کوبورک اولدندن بتهامه کورمک میسر اولمیر.

بستان سیدتنا فاطمه رضی الله عنها

مسجد نبوی رسنده بو یرنی جنابلرینک باقمهسی دیب کورسده
تعار؛ واتنده آنده بر قاچ خرما آغاجی وار. مجرالغوی بیانیته بناء
عز بر النولة وقتنده او طرنامه شد.

بدر بن فرعون نام ذات مقدمه بر قدر خرما آغاجی بارلغنی
پازا؛ ابن جیبر ایسه ۱۷ عدد ابدی دیر. حاضرده سکر دانه خرما
آغاجی، بر سدره، بر حمزه نام آغاج وارد. یاننده بر قیو بولسه تاریخ
کتاباری آنک کهنکی ایدکنی یازمیر؛ بوئنه حضرت فاطمهغه نسبت
ییر وچیلرده بار.

شیخ الاسلام کتبخانهسی

سلطان سلیم ثالث وقتنده شیخ الاسلام اولان عارف حکمت بن
ابراهم عصمت بك البتونی ۱۲۷۵ سنه نڭ آثار غیر یسندندر. قبری
اسکاتلر نوخ قیوسی جوارنڭ؛ السنه ثلاثهده اشعاری وارد. انسابی
اهلقیم بن اسماعیل بن ابراهیم البغدادیدر. والدی ابراهیم عصمت
ملا نعمه الله بن عمو الاوتاری القزانی؛ حج دن قایتقنده استانبولده
طوردننده مریر اولمش و سلطان سلیم جنابلریده مرید اولدندن
شیخ سلیم دیب مهوری اولمشدر. مذکور نعمه الله نڭ تصوفده
رساله مدینه نام رسالسی اولوب اولی الصمد اللهی حول فلوب عراهه
معادن اسراره الخدر. وفاتی استانبولده ۱۳۳۲ سنهده. جنابلری فیض-
تغن الکتابی حقیقه لرننکدر. بومهلمکته فخر الدین نام اوغلی فالوب
نعمه الله بن رحمه الله التوضیعی گه داماد اولمشدر.

شام شریف

جبل قاسیون دن چقان عین الفیجه (برده) یلقهسی شهر اچندن آغوب
شهر دن طشنه بحر المرج دیلان عتیبه کولنی یاصامشدر. بو یلده نڭ

طاغ طرفى صالحه نامنه اولوب محى الدين الفوي، عبدالغنى النابلسى،
 هاشم بابا الكردى، مولوى (*) خالد البغدادى، هاشمة الداعويه كى
 مشهور دانلر كى مفره لرى شول طرفنه اولديقى كى فاسيون طاغنه
 قايىل هابلرى قتل ايندىكى بر، آدم عليه السلام تور دىغى مغاره لى بار.
 منكور بيله بريد بن ابى سفيان طرفندن يا صالحه نهر يوز ديهه
 مشهور در.

جامع امیہ

اموياردن وليد بن عبد الملك (** طرفندن بنا ايداشسور. اچنر حضرت يحيى عليه السلامك باشى بر رنكادر و بر طرفنده حسين رضى الله تعالى عنهك باشى وارد. مناره بيماض (آق مناره) اوشبو طرف طرفندهر.

صلاح الدين الايوبي

[illegible]

فیری وارد۔ جناباری قدس شریفی اہل صلیب دن قوتقار دیفی
کبی مصرنی شیعی لیکن قوتقاروب شیعی ایتمشدر؛ وفاتی سنہ ...

نور الدين الشهيد

وفاتی ۵۶۹ سنه ده اوایوب شامده اوزی بنا فیلمش مدرسه سی
قربنده مدفن . اقدمز صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری دوشنه
کروب جسد مبارک لری اوغرلارغه کلمش کشیلرلی اعلام ایوب
بنا علیه اول کشیلرلی نابوب قتل ایتمدیرکی بعدنده قبر شریف لری
عمر ایل احاطه ایتمیشلر .

مقبرة خارج باب العجاية

بومقبرده عانكه بنت يزيد زوجة عبد الملك بن مروان اولديش
كئي عئره پشوردهن اولان ابو عئدة الجراح جنابلارنه منسوب بر
مستعمل شريف قوارد بر يزيد قبرىده مذكور مسجد قبرىده اولوب
طاش آب كئتك معروف اولدندن مكه مكرمهده اولان ابولهب
قبرىده طاش جئلفى كئي موندهده جئلمشور.

مقبرة باب الصغير

صاحبہ بن اوس بن اوس الصحافی، بلال الحبشی، (۱۰) عبید بن جری،
 (*) بلال الحبشی قبرندہ اولان عمارۃ ۱۲۴۸ مندانہ بنہ اولمشورہ،
 مالویہ فبری عمارتی ایسہ ۱۱۱۰ سندانہ محمد پاشا طرفندن تجدید ایدلشدہ .
 زوجات مطہرۃ ام سلمہ حبیبۃ قیصریہ مذکور قبرمدہ اولمیشی طرن ایدلارک سلطان
 عبد الحمید طرفندن فو شرقرلرۃ عمارۃ ایدلشدہ . باب الصغیر مقبرستانہ فخر شام
 یوسفۃ الکبکرتقیلی واغون فوریکنلر . مدینتہ قدیم استانبولنی واکرالیہ شوشی طرفندہ .

مدرسہ بناسی ۱۱۴۱ سنہدہ اسعد پاشا طرفندن ۱۱۶۲ سنہدہ نعیم
ایدلوب ۱۱۶۵ سنہدہ کتابار وقف ایدلمشدر. ۶ نہی مکتبہ المرادیہ
شیخ مراد النقشبندی المتوفی ۱۱۳۲ سنہ، طرفندن بناء ایدلمش مدرسہ.
دہر. ۷ نہی مکتبہ الشیخانیہ جامع اموی قربندہ اولوب عمر بن
عبدالعزیز یورطی اورتینہ علی بن محمد السیاطی نام ذات ۳۴۰ سنہدہ،
خانفہ بناء ایدوب قبریدہ شونکہدر. صوگرہ ۷۲۸ سنہدہ توجید ایدلوب
تورلی علماء کرام طرفندن کتابار وقف ایدلمشدر. ۸ نہی مکتبہ
الیافوشیہ اولوب سیاوش پاشا طرفندن بناء ایدلمشدر. شافور نام
مجلدہ ۱۰۲۸ سنہدہ. ۹ نہی مکتبہ الاوقاف تورلی کشی طرفندن وقف
ایدلوب فالمش کتابار دیوان الاوقافہ حفظ ایدلمشدر.

۱۰ نہی مکتبہ بیت الخطایہ اولوب جامع الامویہ خطیبار
حجروستہ وقف ایدلمشدر. جامع الاموینک باشقہ حجرورنکدہ وقف
کتابار کوب اولوب ۱۳۱۰ سنہدہ اولان حجریدہ بانوب نلق اوامشدر.
مکتبہ الظاہرہ یوسف بن حسن بن عبدالہادی المقدسی الحنفی طرفندن
تالیف ایدلوب وکند فہمیل یازلمش کوب کتاب ورسالہ لر فہم حج سقریک
کوردم؛ فقط یازووی نقطہ سز و مشکل روشدہ اولدیغندن مطالعہ سی
فیوندر. جنابلار بنگ وفای ۱۹۱۹ سنہدہدر. عمیل بک العظم حاکماری عقود
الجوهر نام تالیفندہ جنابلار بنگ تالیفانی صانامشدر. لہ العمدکہ حج سقریک
شامدہ بیش کون طور دغمدہ مکتبہ الظاہری زیلرت ایندم. وبعض
غریب کتابلرنی صوراب کوردم؛ قش فصلی اولتکی اوچون مکتبہ
الظاہر طرغی حتی شام شہری کلا دیورک وطوبلتی وصغوف اولدقندن
کیفہ مطالعہ ایک آلامد.

مکتبہ الظاہر وقبر صلاح الدین الایوبی ہر ایکسی جامع امویگہ
یقین بردہدر. بیرونک فقط بر کون طور دغمدن جمیلک العظم جنابلارینی
کورہ آلامد؛ یوقاریدہ مذکور عقود الجوهر کشی الطنونفہ ذیل

کی شی اولوب بر جزئی باصلہ مشدر. فالغانیک جز اولہرق
باصلہ حق. یوسف النہای جنابلری مصر دہ اولدیغندن آئیدہ کورمک
میسر اولمادی. بیروت جامعندہ حضرت یحیی علیہ السلائی زیارہ
ایل مشرف اولدم. بیروتندن کیمتوب آلتی ساعتہ طرابلس الشامفہ
یتوب پراخود توقناستہدہ طولقون بوواسیلی احمد بن سلیمان الطرابلسی
جنابلارینی زیارہ اوچون توشہ آلامد. فار کوب باووی سبیلی
بیروت ایل شام آراستندہ چوبین یول توقنادیشی کبی شامدن حمص غہ
کینکانیدہ توقناغانی سبیلی حمص حلبلرنی زیارہ ایتہ آلامد؛ چوبین
یول حلب کہ قدر واردیشی کبی حمص ایل طرابلس آراستندہ
آشلامشدر. بیروت یولی توقنادغندن شامدن حیفاغہ کبلوب، حیفادن
آط ایل ایک کون قونوب اوچنہی کون یافدہ بولدق. یولدہ ابو-
الکرم نام فصہدہ بولدق وبنیام بن یعقوب وشمعون النبی علیہ
السلام لرنی زیارہ ایتدک. یافدہ قدس شریف چوبین یول ایل دورت
ساعتلرت یولدر. فار یادغندن خلیل الرحمن و بیت اللعم لرنی زیارہ
میسر اولمادی قدس کہ پنجشنبہ کون باروب قونوب جمعہ کون
جمعہ اوقوب یافدہ کاہندق. لہ العمدکہ مساجد ثلاثہی زیارہ میسر
اولوب اوچونستہدہ جمعہ اوقومق شرافتیلہ مشرف اولدم.

قدس شریف و بیت المقدس

قدس شریف شہر اسمی اولوب بیت المقدس یا کہ المقدس
مسجد اسمیدر. ومسجد الاقصی دہ دیلور. ابتدائہ ایدلجی ملائکہ لرن
ایدکنی حدیث شریف کورساتدہدر. صوگرہ بناء ایدلجی آدم علیہ
السلام وسام بن نوح و یعقوب علیہ السلام ایدکنی دہ یازالر.
قدس شہرینی ایسہ سام بن نوح کہ نسبت ایدلر؛ اورشلیم

دېب آتالديڭى كېي ايليا ديويت آنالمشدر. صوگره داود عليه السلام (*)
تەمير ايلامشدر. فقط تمامندن، قبل حضرت موسى وفاتندن بيش يوز
اوتوز بيش سەنە، وفات اولامشدر. صوگره حضرت سليمان عليه السلام
اون ايكي ياشنە پادشاه اولوب والدى وفاتندن دورتنەي سەنە دە
بيت المقدس عمارتيني انمامە كرشمشدر. يو وفاتلرە مسجىد الانسى
اورني بوش ير اولوب صخرة الله شونك اورناسنە ايدى؛ شهرنك
سورنيدە جنابلرى بقاء ايلامشدر.

بيت المقدس نك تمامي ايسە ۸ سەنە طرفندە اولوب دورت بوز
ايللى اوچ سەنە طوروب بعث نصر طرفندن خراب ايدلدى. ويتمش
سەنە خراب كويى طوردى؛ صوگره فارس پادشاهلرندن برسى طرفندن
بنا ايدادى وبديوز بكرمى بر سەنە طوروب ايكنچى مرتبە اولارق
طيطوس الرومى طرفندن خراب ايدلدى. حضرت عيسى عليه السلام
نك سماغە رفعتندن فرق سەنە صوگ ايدىكى مرويدىر. اوشبو خراب
وفاتندن بيش يوز يتمش سەنەدە زباده خراب كويى طوروب حضرت عيسى
رضى الله تعالى عنه وقتنك فتح ايدلوب تەمير ايدلدى. هجرة نبوتك اون
بشمەي سەنەدە عماركى بوعە اولولا ما عمارتى نامى حضرت سليمان
رضى ودار. مە مسجد جامع بنا ايدى؛ انا وقتنك صخرة له او سەنە
عمارە بوايى انا مە ايدى. سەنە انا كى ايدلدى كى مە مسجد
بوفندى؛ شرعا بتون ايشك ايدى مسجد انصى در. هجرة نك آتش
آلتنجى سەنەدە خلفاء امويەدن عبدالملك بن مروان جنابلرى صخرة
اوستينە قبة ايدى. ومسجىد انصى نك غير اورنلر نيدە عمارە ايدى؛
۸۶ سەنەدە اوغلى وليد والدى اورننە قائم اولوب آنك طرفندە
مسجىد انصى عمارە ايدلدى. عبدالملك وفاتنك اوشبو سەنەدە ايدى.

(*) حضرت داود وحضرت سليمان عليهما السلام قبرلرنە اختلاف اولمەدە
قەسەدە ايكىنارى مەيدىر. انا مە قەسەدە اولاندندن امارانك انبياء قسارى كويولديڭى

افرنج نك قەسەدە استىلاسى

فتح مەريدىن صوگ قەس، اسلام فواندە دورت يوز يتمش يدى
سەنە قالمشدر. صوگره ۴۹۲ سەنەدە صليب اجمەر وقەسەندە نصارالر
قولنەدە دوشوب توتسان بر يل طورمشدر.

فتح صلاح الدين الايوبي

۵۸۳ سەنەدە سلطان صلاح الدين يوسف الايوبي طرفندن فتح ايدلمشدر.
جنابلرى قەس شريفنى نصارا قولننن آلدىڭى كېي مصر نيدە شيعەلر
قولنندن آنوب شيعەلكنى بوق ايتمشدر. جنابلرى نك وفاتى ۵۸۹ سەنە
۲۷ نەي صفر الظير چهارشنبه كون اولوب شامەدە دفن ايدلمشدر.
جامع امويك نر نك اوغلى ملك الافضل (۰) طرفندن نرە باصا ۵۹۲
سەنەدە جەدى سونەدە كورالمشدر. عاشوراء كونك. تربە مە كورە
۰۲۷ سەنەدە سلطان عثمان وقتندە ابراهيم پاشا طرفندن تەجديد
ايدلدى كى ۱۲۹۵ سەنەدە والى اسبق ضياء بك طرفندە تەجديد
ايدى مە ايتكى اوستنەدە بول بازلمشدر؛ بوسال اعباء قلمدى نرە
سلطان صلاح الدين ۱۳۱۰ سەنە. ۱۸۹۸ سەنەدە آلمانيا ايمپراطورى وبيلەلم
ما، وب زيار ايرىب بىر شريفى باشنە آلنوندن تاج قويوب آلمانە
بر قدر سوزلر بازلدىڭى كېي ان الله يحب المحسنين عمارە شريفە مەي
بازلمشدر. له الحمدك مؤلف ققىرگەدە زيارە ميسر اولدى.

(*) ملك الافضل صلاح الدين نك داوغ اوغلى اولوب وفاتى ۶۲۲ سەنەدە نجاف
اولوب طليە مەدفون.

تخریب سور بیت المقدس

۶۱۶ سنه ملك المعظم عيسى الايوب (*) طرفندن نصارا آلوب حكم-
لشوب فالورندن فورقوب شهرنك سورنى خراب ايتئردى. ۶۲۴ سنه ده
جنايلرى وفات ايتئدى، ملك الكامل وقتئده ۶۲۶ سنهسى نصارا فتئسى
ايكنچى موبته آلدليلر. اون برسنه مقدار آلارنك فولنده قالدى.

فتح الناصرى

۶۳۷ سنه ده ملك الناصر داود طرفندن فتح ايدلىدى. ۶۴۱ سنه ده
ملك الناصر ملك الصالح اسماعيل ايله برابر فتئسى نصاراغه ويردليلر.
برسنه قدر آلار فولنده فالوب ۶۴۲ سنه ده ملك الصالح نجم الدين
ايوب طرفندن فتح ايدلىدى. شول وقتئدى بيرلى اسلام فولنده اولمقئدر.
والى يوم القيام اسلام فولنده بولمقئدر.

قدس شريف

جغرافيا نظرئجه قبل طرفى العريش كه قدر؛ شرقا تهر الارض (نهر
الشريعة) گه قدر؛ شمالا نابلس دن آرى اولان بلاد اللجون گه قدر.

(*) ايوبيلر هر قايسى شاعى اليذهب اولوب اقطرلك المعطر عيسى
جنايلرى حنفى اليذهبدر. قئسده مئدرسه حنفيه فقط علم نعوأچون تحوية مئدرسه
سينى بنا ايتئدى. مسجد اقصى نك آغاج ايشكار كوبرىگى آنكئدر. قبرى شامده صالحه
اوزى صالحش مئدرسه معظمه ده كانيه صاحى ابن العاجب جنايلرى كائينى ملك الناصر
داود اوچون نظم ايتئدى وائيه تسميه ايتئدى وشرح يازمئشدر. ويو منظومه دغى
ايوبيلاردن ملك المؤيد اسماعيل بن الانضل على المتوفى ۷۳۲ سنه المعروف بصاحب
حما طرفئندئده شرح ايدلىدى. ملك الناصر وفاتى ۶۵۶ سنه ده اولوب والدى ملك المعظم
قربنك دن ايدلىدى. وفات ملك الصالح نجم الدين ۶۳۷ سنه ده اولوب اوغلى توران
شاء قائم مقامى اولدى.

غربا آق دنگز گه قدر ارض مقدسه در. مقدم علمائى شام شريفئدى
صاناعانلر وچمل سئنى شام برى ديمشار.

قدس شهرى بيوك سور (كربيج) ايله احاطه ايدلوب بدى
قايقهسى واردر. غرب طرفئده اولان قايقه باب الغليل اولوب، قبل
طرفئده اولان ايكي قايقه نك برسى باب داود ۳ نچيسى باب الهقاربه در.
شرق طرفئده اولانى بر اولوب. باب الاسباطر. شمال طرفئده اوج
قايقه اولوب برسى باب الزاهرة ۲ نچيسى باب النصر، باب الامود ديب
مشهور در. ۳ نچى باب الجديد. حاضرگى سورى ايسه سلاطين عثمانيه دن
سلطان سليمان جنايلر يئكئدر.

مسجد الاقصى

شهرنك شرق طرفئده اولان سورنه توتاشه شدر. غرب طرفئدى
اوين ايشكى اولوب يديسى بر توتاش اولوب بونلردن: مغاربه،
بيكئنه المعروفه بالساسة، موزاء، القطانين، الجديد، البصيرى،
فوانكجور. قالغان اوچتئسى باب شرف الانبياء حضرت عمر رضى الله
عنه كرگان ايشكار سويك حطه و باب الاسباط المعروف بباب الرحمة
شمال طرفئده توتاش اوج ايشك، شرق طرفئده توتاش ايكي ايشك
اولوب باب التوبة و باب الرحمة اسملرئده حاضرئده معكلملر در. قبل
طرفئده ايكي ايشك اولوب آلارده معكلملر در. ينه غرب طرفئده آستئ
ايكي ايشك اولوب آلارده معكم اولوب حلقه البراق شول ايشكلردن
كرگانده مسجد الاقصى نك آستئده قبل طرفئده اولان ديوارئدر.

قبة الصخرة الشريفة

مسجد الاقصى نك ايشك آلدينك اورطه يرئنده در. بو بر ايشك

حضرت ابراهیم علیه السلام و ساره و یعقوب و اسحاق و یوسف علیهم السلام و غیر لر در .

رملة فلسطين

یافه ایله قنس آراسته بر شهر اولوب امویلردن سلیمان بن عبدالمکک طرفندن بئا ایدلن جامع ۹۶ سنه ایله ملک الناصر بن قلاوون طرفندن بئا ایدلمش بر مناره واردر . صالح علیه السلام قبری شونه دب معروفر . جامع مذکور ۵۸۶ سنهده سلطان صلاحالدین طرفندن تجدید ایدلدی . فضل بن عباس قبری اولدیش کبی جامع النسائی صاحبی ابو عبد الرحمن بن شعیب ننگ قبری ده شونده ایدیکی مرویدر . یافه دن پراخود ایله بیر ونکه کیل بر کون مقداری طروب طرابلس شام ، اسکندرون ، مرسین ، رودس آطه سی ، قبریس آطه سی ساقزی آطه سی ، از میر ، مدلی ، چناق قلعه و کلیبولی کبی منزللر آرقی کلب چهارشنبه کون ۱۶ نهی فیزالک مولد شریف آبی کونی او یل دن مقدم استانبوله . بتوب فاین آمام الحاج نصب الله بن حبیب الله مترافه و شدم . محمود پاشا خل سنه شول کون زید بن خالد ابوایوب الانصاری معرفت شریفانی پراخود ایلان باروب زیارة ایتدک . پنجشنبه کون سلطان بازع جامعی و مقبره سی و پایزید جامعی ، و مرکز افندی قبری ایله بریدی سنبل افندی قبرلری و سلیمانیه جامعی و قربنده اولان احمد ضیاء الدین الکمشغانوی و خلیفه سی حسن حلمی حضرتلرنیڭ قبرلری زیارة ایدلدی . و یکی جامع ، شهزاده جامعی ، ایاصوفیه جامعی (*) سلطان احمد جامعی ، نور عثمانیه جامعی کی برار زیارة ایدلدی . جمعه کونی پراخود ایله اسکدار طرفنه چقوب شیخ محمود مدالی مقبره سی زیارة ایدلدی و سلطان محمد (*) مهرتدن ۳۲۴ سنه بقدم بنا ایدلمش ۸۵۵ سنهده سلطان محمد طرفندن فتح ایدلکده مسجد ایدلمش .

رشاد جنابلری غلطه طرفنه سنان افندی جامعنه چقاق اولدقندن اسکدار دن پراخود ایله بشککاش اسکله سنه چقوب سنان پاشا جامعنه حاضر اولدق . جمعه ده وقت اولدقندن جامع قربنک اولان قبر طاشلارنی قاراب یوردکده بلاد مزده مستهل دیوان رضائی صاحبی مصطفی بغارزاده جنابلرنیڭ (*) خانقاه شریف لرنی و قبرلرنی کوروب زیارة ایتدم . جامع اطرافنه هماسکر اسلام بغایت سلطنت و شوکت ایله جمع اولب جناب عالی نی کونیکه ایدیلر ؛ بنگ اسلام ننگ بویه شان و شوکتی کورنجه شاد اقمندن کونکله گه تورلی فکرلر ظهور ایدوب کوزمدن یاشلر کلکله ایدی . سلطان حضرتلری یالغز اولورق آچق عربده او طرغانی حالده کلبکه آق صقالی بر پیر نورانی ایدی . عسکر موزیقه ایله سلاملا دیغی کبی خلق پادشاهم چوق پاشا عیاره سنی آسمانه چقاردیلر . له الحمد که فقیر گده اسلام پادشاه سینی قارشولامقلر میسر اولدی . جمعه دن فایتد مزده غلطه طرفنه اولان بر آسنی جامع شریفنی زیارة ایتدک ؛ بو طرفنه غلطه قاری اولوب ۵۴۰ سنه میلادیده انستاس دقوس طرفندن کچک بر قل اولوق اوزره بئا ایدلوب سوکره جنویزلر طرفندن ۱۴۴۶ سنه سنده انشاء ایدلمشدر . و عرب جامعی ده بو طرفنه دن بیانی کیل چکدر .

۱- کستانتیول طرفنه اولان آثار عتیقه دن آت میداننده بولمش دیکلی طاشدر . بیوک ثودوس طرفندن ۳۷۹ سنه میلادیه نویلمشدر . ۲- حیرتعلیق یازویق یازلمش ینه بر دیکلی طاش اولوب ۳۷۲ سنهده ثودوس طرفندن مصر طرفنه اولان (هیلوپولیس) شهرندن کیشر لمشدر .

(*) وناتی ۱۱۵۹ سنهده اولوب مختصر الولاية نام اثریده واریر . خلیفه سی محمد صدیق ننگ اسفار اریبه نام اثری وار . احمد نزهت افندی طرفندن احوال رضایه نامنده ترجمه عالی یازلمشدر . مرشدی ایسه عرب زاده دار دیوان رضائی استانبولک بتنامه طبع ایدلمشدر . روسیده طبع اولاتی شوندن منتعجب اولب باشقه نریمه لره ملحقدر .

بورهلی یا که بیلانی ستون بۈك قسطنطين ۳۳۰ سنهده یونان
اولان دلفی دن کینورلمشدر. باشده یلان باشلری اولسهده قوشه شدر.
فقط بیری موزه خانه ده ایدی مروییدر.

قیز طاشی بانئسی دخی تئودوس اولوب ۳۷۱ سنهده بنا ایتش
اوستنده فر صورتی اولدیفندن بویله دیلمشدر.

« بک بر دیرک » بیر آستق ۲۲۴ متر بر باغانالی بوش بر اولوب
مخاله ایل بک بر دیرک دیرلر. حریق قلهسی ۱۲۴۳ سنهسی سلطان محمود
ثانی طرفندن بنا ایدلمشدر.

اسکدارگه قارشى بوغازده اولان قز قلهسینى ۳۷۰ سنه میلادین
هراقلیوس نامنه اولان امپیراتور بنا ایلشدر. مقدم اسمی
(طورده لئاندر) ایدی یاغدیقى سببلى محمود خان ثانی تعجید ایتدی.

کوپرلر

استانبولنى فتح دن صوگ غلطه ایل استانبول آراچنده اولان
آلتون بوغازنى کوپر ایلان ایوان سرائ طغروسنه توناشدرلمشدر.
صوگره محمود خان عدلیه جنابلى ۱۲۵۳ سنه عز قیوسی طوغروسنه
بر کوپر اشلنوب ایوم جسر عتیق دیب مشهوردر.

صوگره ۱۲۶۰ سنهده سلطان عبدالعجید حضرت تتر بک وقتورالین
سلطان جنابلى بالی بازارى طوغروسنه جسر جدید بنا ایتدرمشدر.
اولگى کوپرنگ حاحاتین آز اولدغندن نریم محاربهسی وقتنده
بوزلمشدر. جسر عتیق ۱۳۲۷ سنهده بر پاراغود بئرلرلر بوزلوب
تعیر ایدلمشدر. کوپرلرنگ اورطه لری نوله آچلوب کشی پورو
توقنلور واجده اولان پراغودلر چهاق اولسه آچلور چوقی آدمین
ایکى نین، مئگان آلمن ۴ نین آر بهلی آت اوچور ۱۰ تین، آلنور.

بو کوپرلر خاصه جسر جدید هج وقت لوتوجین خالی اولماز. جسر
جدیدنگ هر ایکى طرفنده غلطه واستانبول طرفلرینه کیته چک کونکله
حاضر اولدیقى کبی آلتون بوغاز ایله ابو ابوب الانصارى طرفینه
وضور بوغاز ایله اسکدارگه وحیدر پاشاغه ویدوع علیه السلام وغیر
اسکلرلرگه کیته چک کچک پراغودلرنگ استانسهسی واردر.

عرب جامع شریفی

اؤلده جنویزلر طرفندن سالتمش فاتولیک کلیسهسی اولوب
هجرة نویهنگ توفسان یینجی سنهسی، میلادی اون برنجی عصرده
امویهدن مسلمان عبداللہ طرفدن جامع کتھول اولمى. حاکملى
کلیولده دینگزدن قرغه چوق سلانیک وادرنه اطرافینی ضبط ایدوب
استانبولنى غلطه طرفندن محاصره ایلمشدر برادرى سلیمان، دینگزدن
استانبول طوغروسنه کیلرک محاصره ایلهسهده بلغارارنگ یاردمی
کوتھلی سیدیل صلح ایدلدى. وقط غلطه طرفی فتح ایدلدى. سلطان
محمود حران اولنگ والیهی طرفندن تعیر ایدلمشدر. ۱۲۲۲ سنه
حرقنده باقى ۱۲۸۵ سنهسی سلطان محمود عدلینگ کر بههسی
عادل سلطان طرفندن تعجید ایدلمشدر. مسلمانلر ییدی یل قیر
غلطهده آتامت ایدوب غلطهنگ حاضری سورینی بنا ایلشدر.
ساجو فیاردن طغرل بل بر میکئل (۶) عصرى ۱۱۶ سنهده مستقل حکومت
انشا ایدوب استانبول محاصره ایلرک صلح ایدوب مسلمانلر کیتدی
صوگ بیکلانمش اولان عرب جامعسینی تکرار آچدروب خطیبهنى اوز
نامینه اوقوتورغه موفق اولدى.

(*) طغرل وفاتى ۱۲۴ سنهده سلیمان بن عبداللک حلب جراتنده مرج زلف
نام صله ۹۹ سنهده وفات ایتشدر؛ فقط ایکى سنه قدر حکومت سوریشدر. مورنگه
«آمنت بالله وحده» عباره شریفی یازلش ایدی.

پر آستی جامع شریفی یاکه قورشونلی مخزن

بو جامع شریف هجرت نبویه نځ یوزنچې سنه سی غلطه (*).
طرفی فتح ایدلوب عسکر اسلام پدی سنه ۱۱۷۰ قالدیلر نځ بنا ایدلشد.
موکره شامغه فایندقلری وقت بعض اشیالری جامع نځ اچینه قویوب
فوسینی فورغاشون ایل معکم ایدوب کیتدکلرندن قورشونلی مخزن
دیولشد. محمود خان اول وقتنده تعمیر ایدلوب منبر قویلشد.
۱۱۷۰ سنه ده مدلی ده وفات ایدن مصطفی پاشا طرفندن جامع نځ
دورت ایشکی اولاب ایکسی دریا طرفنه ایکسی قره طرفنه آچلور.
جامع نځ اچنه اوچ غیر موجود اولب دریا طرفنه اولان ایشک اونستده
توبانه مذکور کسه لر نځ اسم اری یازلشد. ۱۰ نچی عمر وین العاص،
۲ نچی سفیان بن عیینه حضرتلریدر.

غلطه مولویخانه بسی

مولانا جلال الدین الرومی طرفنده اولان مشایخ کرام اوچین
بنا ایدلش اشبو خانقاهنی بو سنه ده وفات اولان سلطان محمد خان
ثانی وقتنده اسکندر پاشا بنا ایلشد. الرسوخ لفظی تاریخیدر. (۸۹۷)
استانبولده آن موردهم سبیل کتب خانلر نه کروپ یوری آلام.
استانبولده ایلی دن زیاده کتب خانه بارلغنی سلمی کتب لوندن
یل ایدم. کتب خانه سوزندن روسیه ده گئی کبی کتاب صانا طورغان
کییت فهم لهنسون مرادم قرانخانه ددر.

(*) غلطه ایپراطور یوستاقوس طرفندن قسطنطنیه الحاق لوندن ۱۲۱۶ سنه
میلادیه جنوبی ترکیا طرفندن تعمیر ایدلوب برتصیه مورتنه کلش. غلطه اسمی
رومیده سوت کارخانسی دیک اولب بو طرفنه مقر صواب سوت مانتقلرندن آتالش.
لاند اولمی مختلار

موزه خانه سنه کردم؛ موزه خانه غه گرگاچ ایشک توبنه (فرق
تین) بیش غروشکه آنک بولمش نوسلر یازغان دفتر صاندر (*)
شونی آلوب کر مک فائده لی دو. ایکسی اسلام اثر لردن غریب نرسه.
لر ایلن مزینلنشد.

باب عالی قریبده اولان قاطمه سلطان خانقاه سنه واروب حسن
حلمی مرحوم خلیفه سی اولان شیخ اسماعیل الزعفرانیولی جنابلری
زیاره ایدم آلتش باندلرین اوزغان برپیر نورانی اولوب آثار
ولایت جبهه سنه هویدا ایدی. جنابلری نځ یورلی محمود پاشا محل سنه در.
مرحوم حسن حلمی جنابلری بزاستان بواغه کیلودن بیش آلتی کونگده
مقدم ووات اولوب مرشدی احمد ضیاء الدین الکه شعاوی فریده
دفن ایدلش ایدی. که شعاوی منافقنی یازوب نشر ایتش بعریه
صابلی موری ایدی، مرحوم نځ منافقنی یازوب نشر ایتش حکمی الحاج
مصطفی حلمی نیه ورلی نام بردات بیان ایدی. بوحافه نځ الشیخ
زین العتق حبی الله الشریفی واسطه سیل روسیه لی کوب دیانت اهللر نه
مترم وارون ایدکی قابله انکار دگلدر.

حیدر پاشا طرفی

لیکنکلی طرفندیه اولاب استانبول خلقی نځ من القدیم مسیره نځ
ملری در. بغداد یولی، انقره و فونیه وغیر تیمر یول لر نځ باشی
اشبو حیدر پاشا ددر.

حیدر پاشا سلطان سلیم ثالث دوری وزیرانندن اولب حیدر
پاشا قشله سی نځ بانیسی در.

(*) اسمی رضیای موزه هیلوتیر مطبوعتر و ترکیه ددر هر بر نرسه نځ نومره سی
ایلان یازلشد ونه یرده ایدکی کویستلش در.

اسکندر بیک ندیم شہر اوام اسم ندیمی (خوړیو پولیس)
بھئی آلتون شہر ایدی. ابسکی دار سوزی ندر پی ابدلارک سوکرسی
اسکندر دیب مشهور اوام شلیر.

هدائی درگاہی

اشبو نكيه هدايي عزيز محمود افنديك اولوب ۱۰۰۷ سنه تاريختن
جناباري ۹۲ باشتوب ۱۰۲۷ سنه ده وفات اولمشتوب.
شيخ محمود هدايي تاريخي در.

ات پازاری

استاد اراده به مجتهدان و روحانیان عرب و عثمانی اهل سنت و اهل باور علی
جامعی وارد شد.

یوشع علیہ السلام قبری

استان نواستن كوڭ پراخودلر ايله كيلب قارا ديكر ياغنتا، اناكوكي ده
جبل يوشع نام مانغندر. جامع شريفنى عثمان خان ثالث صدر اعظم -
لرنندن محمد سعيد پاشا، بئنا ايتمشدر ۱۱۶۹ سنهده ۱۲۸۰ سنهده سلطان
عبدالعزيز بن محمود ثانی طرفندن تجديد ايدهلمش؛ پراخودك قوز نام
اسكدهد توقاب اندين آربا ايلان حضرت يوشع غه بارلر

الشيخ اسماعيل الرومي القادري همتي ابله بنه ايدلمشدر. وفاتق.
١٠٤١ سنه؛ فبريك شونكدر. قادريه طريقي مشايخ لري ناك نكيه سيندر.

سنان پاشا عتیق

قېودان دريا «سنان الدين يوسى» پاشاد. وفاقى ۹۶۱ سنه ده اولب
 طالدى رحمت ديتكرينه قېودان عبارۋ شريفىسى تارىخى در. لطفى
 پاشاده دغى بىر مسجد وارد. مەرماه سلطان بنت سلطان سئيمان نىڭ
 زوجى اولب اسكازده مەرماه سلطان جامع شريفى، مەربى اوڭتده
 مدفوندر. بشككاش جامعسى ومدرسىسى بونىڭ خيراتى در. طرابلس
 غرب بونىڭ وفاتى مەنچ ابدلنگن ابدى. بوئازنى بازىدغى مەسى اىزى اىما
 نىڭ سۇرۇقىنىڭ جېرا آلدينقى اهل اسلامى غفاده براقى. مەرھوم نىڭ جامعسىنىڭ
 ھىچ سۇرۇقىنىڭ ايتىدەكە سلطان محمد رشاد خاتىبارى ايل ۱۳۲۸ سنه
 ھىجرى آخىرىدە كەچمەنەزنى ادا ايتىم.

سلطان فاتح طرفندن بناء ايندیش مدارس النمان فی زیارة ایندم؛
یعنی اوزوب چهارشنبه نام محل گه بارغانده یولک قالا؛ فقط بر
فاطی غنه تکه سرکه فاشن صامش مدرسه ار ایکن . بعارا مدرسه اری
صکی عالی حاب ایکن فاطی مدرسه ار بوی دوسم عطا اوارار .
مدرسه ار محشی دیر لک بر فاطی اولب مدرس لر ایسه دوس فی
جامع شریف ار ده ویرار . بر جامعه ثلثی فی قدر مدرس درس
ویرار ده اورد . فاتح اطرافنده اولان شریع و احص ثانی وسید
احمد المجرى و غیر متابع کرام و علماء دعام مقبره فی زیاره ایندم .
ایضا قبول ده بش کون طوب و آدیه نام پراحد اول آدیهغه حقدم؛

نصيب بولسه مصر و بروسه، قونيه، انقره كې تركيه نك چوين يول بارهان شهرلرنى زيارەتى اوز آلدنە بورمك اولب قايتدم . ۱۳۲۹ سنە دە ۱۳ ربيع الاولدە برنجى مارتدە ۱۹۱۱ سنە دە شەنبە كون سلامت قايتب احبابلرم و طلبە كرام و اهل اولادم ايلان كورشب حق تعالى بويى احسان بلا نهايە معاذى فاميله سندن بكاغنه نصيب اولدقنه تشكرندن عاجز قالدیم عز وجل تكرر ارنى نصيب ايلاسە ايدى آمين! بحرمۃ الامين. باشق فقط آرنغە آنچه ايله درد فاسامك اورسكى خالق نك فقيرگە اولان محبت لرنى اظهار لرى سايه سفتك برمك باروم صوم ايله يوللانمق ميسر اولدى وشونك برمك اوچوز صومنى تونب قالغان ايكي بوز صومى ايلان اهل اولادى زيارە قزانفە آب قايتب اقر بارلرە زيارە ايتدروب آب قايتدم. برابر حج سفرندن روسيه علماءلر ندىن منزل اويازى مهتتى مدرسى مولوى حضرت ابن احمدجان و بلباى اويازى چقاغوش مدرسى شيخ الله افندى بن يعى انسى، حسن افندى ايله ومادش اويازى شكار فريقى امامى ولي احمد حضرت و طوطق خلفه ارندن برذات وغيرلر ايدى. له الحمدك بو سنە حج سفرى يكل اولب وفيات وغيرى هلاكت بوق مئابسه نده ايدى.

سفرده زيارتى نصيب اولمش علماءلرم

مكه مكرمه ده ابو حسن محمد مراد افندى الكى الرمزى، شيخ عبدالله بن الشيخ صالح الزواوى، محمد سعيد الهندى مدير مدرسة رحمة الله الهندى، مدينه منوره ده عبدالباقى الانصارى الهندى من اقرباء عبدالحى الاسكونى، عبدالقادر الطرابلسى الثانى، ابراهيم بن حسن الاسكونى، الشيخ محمد معصوم الهندى الفاروقى، حسين قارى المصرى وعبدالقادر الصوارى مدير كتبخانه شيخ الاسلام، استانبولده الشيخ

اسماعيل الزعفرانبولى خليفه حسن علمى المرحوم مصطفى علمى نيهور- چلى وغيرلردر.

آيا صوفيه جامع شريفهسى

استانبول بيوك قسطنطين طرفندن ميلادى ۳۳۰ سنە دە بناء ايدلدىكى كىي آيا صوفيه برنجى ژوستينوس طرفندن ۵۳۷ سنە دە بناء ايدلوب، ميلادى ۱۴۵۳ سنە دە استانبول سلطان محمد طرفندن فتح ايدلنكده جامعغه تحويل ايدلمشدر.

قعرية جامعسى

ادرنه قىوسى طرفنده اولوب ايمبراطور ژوستينوس طرفندن بناء ايدلوب بىر مده صوگره خراب اوواب مارى دوقاس طرفندن تعمير ايدلمش؛ بوى خراب اولارق ثور نام بر عالم طرفندن ۱۲۸۲ سنە تعمير ايدلمشدر. فتح دن صوگ سلطان بابريد ثانى وزر اسنە ۹۱۷ سنە ده شهيد اولان خادم على پاشا طرفندن جامعە تحويل ايدلوب قرينده بىر مدرسه ده بناء ايدلمشدر. بونك حقتده معلومات استيانلر اوچون استانبولى محمدضياء افندى نك قعرية جامعسى نام رسالسى مطبوعدر.

بو ايكي دن باشقه جامعە تحويل ايدلمش كليسالر بونلردر: كچك آيا صوفيه، امير آخور جامعى، وفا كليسا جامعى، كل جامعى وقتنيه جامعە لرى بولارنك تفصيل احوالى حديقۃ الجوامع نام مطبوع اثرده بيان ايدلمشدر.

استانبولده اولمش کتبخانهلر عددی:

ایوب جامعنده، مهر شاه سلطان، خسرو پاشا، بشیر آغا، اسما خان سلطان، سیلیمه، سلیم آغا، امیر خواجه، علی پاشا، قره مصطفی پاشا، اسعد افندی، حسام الدین افندی، جامع الوالده، داماد ابراهیم پاشا، حسین پاشا، رقملی بابا، شبلی عبد الله افندی، یحیی افندی، مدرسته سرویل، ابن الحکیم علی پاشا، محمد پاشا الکبرلی، نور عثمانیه، سلطان فاتح، لاللی، حمیدیه، اسعد النقیب، عمومیه، آیا صوفیه، ولی الدین، عاشر افندی، عاطف افندی، داماد زاده، حالتی افندی، محمود پاشا، سلیمانیه، فیض الله، قلچ علی پاشا، راغب پاشا، ویاکی جامع کتبخانه لیدر. فقط استانبولده آز طور دیغم سبیلی بولارنی کوروب استفاده ایده آلامدم.

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

مؤلف نك طبع ايدلمش اثرلرى:

تارىخ معاذيه ، شريع الامة ، القطرة ، تاييخ البخارا ،
علماء القرى الفواخرات (نسخه لرى قالمادى).

طبع ايدلمش چاك لرى:

مؤلفات محدثين كرام ، تكلمة شفيع الامة ، موافات فقهاء واصولين ،
مؤلفات علماء الكلام والاخلاق ، مؤلفات علماء البيان والنحو والصرف
واللغة ، عبادله من العلماء ، مناسك الحج ، عبدالله المعادى ، كتب خانهلر
و مناقب ائمه اربعة .

BUYUKSEHIR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

فهرست

بیت	بیت
۵۳ سنان پاشا جامعسی	۴۶ استانبول احوالی
۵۴ سفرده زیارتی نصیب اولمش	۴۸ کوپرلر
کمسه لر	۴۹ عرب جامعسی
۵۵ آیا صوفیه جامعسی	۵۰ یر آستی جامعسی
— قهریه جامعسی	۵۱ فاطمه سلطان خانقاهسی
۵۶ استانبول کتبخانه لری	۲۵ بوشع علیه السلام

تمام

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLARI

